

Kopramardika välisehitus pealt- (A) ja altvaates (B) ning tundel (C)

Kopramardikas

Ilmar Süda

Arvatavasti on enamik kopraid küttnud jahimehi teda kohanud. Saagilt nahka maha võttes pole ilmselt jäänud märkamatuks pisikesed kollakad või pruunikad vilkad loomakesed. Siin-seal kopra karvakasukas, tavaliselt pea piirkonnas, vilksatavad nad hetkeks karvkatte pinnale ronides, ja õige pea sukelduvad taas tihedasse karvkattesesse. Teadkem siis, et see paari-kolmemillimeetrine tegelane pole keegi muu kui kopramardikas (*Platypstyllus castoris*).

Jahimehed kutsuvad teda tihti kopratäiks või koprakirbuks. Täpselt samamoodi halvaendeline nimi on loomakesel ka näiteks vene ja saksa keeles. Tõde on aga sootuks teine: tegu on hoopis mardikaliste seltsi kuuluva täiesti süütu liigiga, kes oma pere-meeslooma kobrast isegi mitte ei hamusta, ei ime ta verd, ei kahjusta tema

väärt karvakasukat ega levita haigusi. Tema toidulauaks on kopra naha sarvkihis elunevad mikroskoopilised parasitilestad (kelle liike on kopralt teada päris mitu) ja sarvkihist lahti pudenevad surnud rakud. See omapärane mardikas on suuteline elunema üksnes kopralt. Mardikas on pime, lennutiivadeta ja tugevasti lühenenud katetiivadega; erinevalt näiteks kurbust on tema keha lapik kõhu-selja suunas ning ta ei oska hüpata.

Kopramardikad hakkavad jahimeestele paremini silma siis, kui kütitud kobras jahtub, või tuuakse maha jahtunud kobras sooja ruumi (näiteks saunakuumuse kätte). Näib, et temperatuuri muutused nii ühes kui ka teises suunas muudavad mardikad närviliseks ja sunnivad neid liikuma karvkatte pinnale. Tavaolekus hoiab mardikas tihedas aluskarvas naha lähedusse ja vaatlejale silma ei hakka.

Kopramardikas on levinud Euroo-

Foto: Marlin E. Rice

Kolmemillimeetrised mardikad veedavad enamiku elust sügaval „metsas”, s.o kopra karvastikus, ent ärevuse korral hakkavad vilksamisi ilmuma karvastiku pinnale

pas ja Põhja-Ameerikas – seal eluneb ta kanada kopralt. Teadusele avastati see olevus 1869. aastal Hollandis Rotterdami loomaaias, samal aastal kirjeldati teda ka liigina. Eestis teada olevast 3800 mardikaliigist on kopramardikas oma äärmusliku eluviisi ja kohastumuse poolest üks kummali-semaid. ■

Ilmar Süda (1963) on entomoloog, Eesti mardikaliste uurija, endine jahimees.